

DR. EUGENIA ZAHARIA

1921–2010

La începutul verii din acest an (27 iunie), când poate se pregătea să reînceapă săpăturile arheologice, a plecat pe neașteptate pe drumul fără de întoarcere, dr. Eugenia Zaharia, una din marile doamne ale arheologiei românești. Pe platoul din Poina Scorușului de la Sărata Monteoru o aștepta, ca în atîția ani, șantierul arheologic pe care, după o întrerupere, îl reluase de cîtva timp, acompaniată de un grup de tineri și valoroși arheologi, conducându-l cu aceeași pasiune și interes pentru profesiunea aleasă, în pofida vârstei înaintate.

Într-adevăr, aproape nonagenară, Eugenia Zaharia, etalând același nedesmițit optimism care a caracterizat-o întreaga sa viață, dorea să mai scoată la iveală din adâncurile pămîntului comori ale trecutului, oferindu-le cu generozitate tuturor pentru a cunoaște mai bine realitățile vremurilor trecute.

Doamna Eugenia Zaharia a fost pentru mulți dintre membrii Institutului de Arheologie din București, unde și-a desfășurat timp de peste jumătate de veac activitatea de cercetător- arheolog, dar deopotrivă și pentru numeroși cercetători și muzeografi din alte părți ale țării, un exemplu de modestie, de respect pentru valorile trecutului, dar și de o statornică pasiune și înaltă competență în descifrarea tainelor istoriei vechi.

Datorită temelor apropiate de investigare, privind epoca marilor migrații, cu deosebire a aspectelor importante ale etnogenezei românești, am avut prilejul să colaborăm, sau să ne împărtășim opiniile, fie în cadrul șantierului arheologic de la Dridu, fie în cadrul unor sesiuni științifice de profil sau cu ocazia dezbaterilor unor capitole din tratatul de Istoria Românilor. Am putut astfel să-i apreciez calitățile de cercetător de înaltă ținută, devotat vocației alese, preocuparea pentru aplicarea metodelor riguroase de investigare pe teren și logica interpretării evenimentelor istorice. Toate aceste calități erau puse în valoare printr-o atitudine sobră, fermă și directă etalată de fiecare dată când trebuia să-și formuleze și să-și argumenteze punctele de vedere reieșite din atenta și responsabilă analiză a rezultatelor pe care le obținuse ca urmare a cercetărilor întreprinse. Se

impunea astfel auditoriului în pofida structurii sale fizice delicate, acompaniată de un zâmbet discret și binevoitor și de o privire senină și blândă.

Contribuțiile sale referitoare la perioada marilor migrații, dar mai ales cele privind unele aspectele mai importante ale procesului de formare a poporului român, dar în egală măsură și cele vizând epoca eneolitică și aceea a bronzului, au impus-o ca pe un remarcabil specialist în domeniu, atât în țară, cât și peste hotare.

Eugenia Zaharia s-a născut la 29 ianuarie la București într-o familie de intelectuali, a cărei obârșie amintea de răzeșii ținutului Vrancei, pe care ea o invoca cu vădită mândrie și duiosie.

După școala elementară, a urmat între anii 1932–1940 cursurile Liceului *Zoe Romniceanu* din București, iar între anii 1940–1944 pe cele ale Facultății de Litere și Filozofie din același oraș, obținând în 1945 licența în istorie. Dragostea pentru istorie și valorile trecutului au îndreptat-o către activitatea muzeistică și de cercetare, activând între 1947 și 1950 ca preparator la Muzeul Național de Artă din București apoi, din același an, ca asistent în cadrul fostului Muzeu Național de Antichități, devenit ulterior Institutul de Atheologie „V. Pârvan” al Academiei Române, unde a fost pe rând promovată cercetător științific și cercetător științific principal. În această instituție Eugenia Zaharia a lucrat fără întrerupere, timp de peste o jumătate de secol, animată de dorința manifestă de a desluși cât mai multe din tainele trecutului istoric. Beneficind de o educație aleasă, înzestrată cu reale aptitudini de analiză și discernământ, manifestând o corectitudine exemplară, simț practic și inițiativă, Eugenia Zaharia s-a impus curând ca un cercetător de elită, rezultatele activității sale de investigație fiind evidențiate de valoarea studiilor publicate în decursul anilor. În anul 1968 și-a susținut o excelentă teză de doctorat la Universitatea din București, pentru care a fost răsplătită cu prestigiosul premiu „Vasile Pârvan” al Academiei Române.

Încă de la începutul activității sale a avut șansa, ca de altfel și alți colegi din institut, de a lucra sub directa îndrumare a marelui profesor care a fost Ion Nestor, însușindu-și temeinic de la acesta rigoarea cercetării de teren și corecta interpretare a evenimentelor.

La începutul activității preocupările sale au fost axate pe cercetarea unor aspecte de cultură materială din preistorie, Boian, Criș, Cucuteni, dar și din epoca bronzului și a fierului, efectuând săpături arheologice la Andrieșeni, Leț, Cioinagi, Balintești și cu precădere la Sărata Monteoru.

În ultimile decenii de activitate Eugenia Zaharia și-a orientat cercetările în direcția studierii unor aspecte importante ale procesului de etnogeneză românească. Săpăturile efectuate în colaborare cu profesorul Ion Nestor și profesoara Ligia Bârzu, în obiectivele medievale timpurii de la Dridu sau de la Bratei s-au soldat cu remarcabile rezultate. Monografia așezării eponime de la Dridu sau a cimitirului nr. 2 de la Bratei, ca și studiile publicate au adus importante clarificări la mai buna cunoaștere a procesului de formare a poporului român. Concomitent, a continuat să cerceteze necropolele din epoca bronzului și din perioada medievală timpurie de la Sărata Monteoru, sperând până în ultima clipă că va putea realiza monografiile acestor două importante obiective. Trebuie, de asemenea să subliniem și faptul că prin metodele aplicate în desfășurarea șantierelor și prin riguroasa lor organizare, săpăturile conduse de Ion Nestor și Eugenia Zaharia au fost și vor rămâne pentru mulți din cei care au participat la ele, adevărate școli de arheologie, cu multiple câștiguri profesionale.

Cu o bogată și îndelungată experiență de viață și în cercetarea arheologică, Eugenia Zaharia a rămas până la plecarea sa în lumea neștiută de dincolo de noi, ultimul reprezentant al unei mari școli de istorie veche și arheologie, școală creată cu aproape un secol în urmă de marele istoric Vasile Pârvan, ilustrată de-a lungul multor decenii de remarcabilă activitate a discipolilor săi din cadrul Institutului de Arheologie din București. Cu Eugenia Zaharia se încheie astfel o epocă rodnică și însemnată, în care arheologia românească s-a impus definitiv ca știință, nu numai în țară ci și peste hotare.

Pentru pasiunea cu care a cercetat valorile trecutului, pentru credința ei în binele obștesc, delicatețea și luciditatea sa, dar mai ales pentru marile adevăruri pe care, cu destul de multe sacrificii le-a scos la iveală din adâncurile pământului, în care s-a întors de curând, îi vom păstra Doamnei Eugenia Zaharia o neștersă și pioasă aducerera aminte. Fie ca exemplul ei de fidelitate față de profesiunea aleasă să constituie un însuflețitor îndemn pentru generațiile de viitori arheologi.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Monografii:

- Săpăturile de la Dridu. Contribuție la arheologia și istoria perioadei de formare a poporului român*, ed. Academiei Române, București, 1967, 271 p.
- Populația românească în Transilvania în secolele VII–VIII (Cimitirul nr.2 de la Bratei)*, ed. Academiei Române, București, 1977, 137 p.

Rapoarte de săpături arheologice (în colaborare):

- Șantierul Covurlui-Tutova*, în SCIV, 1, 1950, 1, p. 57–68;
- Șantierul de pe Valea Jijiei (Iași-Botoșani-Dorohoi)*, în SCIV, 2, 1951, 1, p. 51–76;
- Săpăturile arheologice de la Sărata Monteoru*, în SCIV, 2, 1951,2, p. 159–168;
- Raport preliminar. Valea Jijiei*, în SCIV, 3, 1952, 3, p. 19–121;
- Șantierul Sărata Monteoru*, în SCIV, 4, 1955, 1–2, p. 69–90;
- Șantierul arheologic Sărata Monteoru*, în SCIV,6,1955, 3–4, 497–514;
- Săpăturile de la Sărata Monteoru*, în Materiale, IV, 1957, p. 187–194;
- Săpăturile de la Sărata Monteoru*, în Materiale, V, 1959, p. 511–518;
- Sondajele de la Dridu*, în Materiale, V, 1959, p. 547–554;
- Săpăturile de la Sărata Monteoru*, în Materiale, VI, 1959, p. 509–514;
- Săpăturile de la Dridu*, în Materiale, VI, 1959, p. 593–603;
- Săpăturile de la Sărata Monteoru*, în Materiale, VII, 1961, p. 503–512;
- Săpăturile de la Dridu*, în Materiale, VII, 1961, p. 561–570;
- Raport preliminar despre săpăturile de la Bratei, jud.Sibiu, 1959–1972*, în Materiale, X, 1970, p. 191–202;

Studii și articole:

- Die Lockenringe von Sărata Monteoru und ihre typologischen und chronologischen Beziehungen*, în Dacia, N.S., 3, 1959, p. 103–134;
- Considérations sur la civilisation de Criș à la lumière de sondage de Leț*, în Dacia, N.S., 6, 1962, p. 5–52;
- Das Gräberfeld von Balintești-Cioinagi und einige Fragen der Bronzezeit in der Moldau*, în Dacia, N.S., 7, 1963, p. 139–176;
- Considerații despre cultura Criș pe baza sondajelor de la Leț*, în SCIV, 15, 1964, 1, p. 19–44;
- Cercetarea hallstattului timpuriu în România*, în SCIV, 16, 1965, 3, p. 451–462 (în colaboare cu S.Morintz);
- Remarques sur le Hallstatt ancien de Transylvanie. Fouilles et trouvailles de Mediaș-1958*, în Dacia, N.S., 9, 1965, p. 83–104;
- Sur la période de néolithique à l'âge du bronze dans l'aire des civilisation de Cucuteni et Gumelnița*, în Dacia, N.S., 12, 1968, p. 17–44 (în colab. cu Ion Nestor)
- Câteva observații despre arheologia și istoria secolelor VII–XI pe teritoriul R.S.România*, în Aluta, I, 1969, p. 115–128;
- Données sur l'archéologie des IVe–XIe siècles sur le territoire de la Roumanie. La culture Bratei et la culture Dridu*, în Dacia, N.S., 15, 1971, p. 269–288;
- Sur la civilisation Monteoru (âge du bronze)*, în Actes du VIIIe Congrès International des Sciences Pre et Protohistoriques, vol III, Belgrad, 1973, p. 52–60;
- Stațiunea arheologică Sărata Monteoru*, în Studii și cercetări de istorie buzoiană, I, Buzău, 1973, p. 15–29;
- Les sources archéologiques de la continuité daco-romaine*, în Apulum, XII, 1974, p. 279–294;
- Rolul istoric al obștilor sătești. Contribuții la cunoașterea istoriei românilor în mileniul I. Inchinare țărănimii române*, în Acta M.M., II, 1980, p. 133–156;
- Cultura Dridu și problemele arheologiei și istoriei sec. VIII–XI*, în Carpica, XIV, 1982, p. 87–91;
- La culture de Monteoru. L'étape des débuts à la lumière des fouilles de Sărata Monteoru*, în Dacia, N.S., 31, 1987, p. 21–50;
- La culture Monteoru. Sa deuxième étape de développement à la lumière de fouilles de Sărata Monteoru*, în Dacia, N.S., 34, 1990, p. 23–52;
- La culture Monteoru. La IIIe étape M 1C₂. Les fouilles de Sărata Monteoru*, în Dacia, N.S., 35, 1991, p. 61–92;
- La culture de Monteoru. Les IVe–V^e étapes. Les fouilles de Sărata Monteoru*, în Dacia, N.S., 37, 1993, p. 15–38;
- Descoperirile de la Bratei și importanța lor pentru arheologia și istoria secolelor IV–V pe teritoriul României*, în Musaios, IV, 1, 1994, p. 149–152;
- La station nr.1 de Bratei, dép. de Sibiu (VIe–VIIIe siècles)*, în Dacia, N.S., 38–38, 1994–1995 (1998), p. 297–356;
- Ion Nestor. Omul și opera*, în In memoriam Ion Nestor, Buzău, 2005, p. 27–31.
- Câteva informații despre pierderea unor valori din patrimoniul național și particular*, în Musaios, XI, 2006, p. 307–311.

ȘEIVA SANIE

1938–2010

La 22 septembrie 2010 s-a stins din viață, după o lungă și grea suferință, prof. Șeiva Sanie fost muzeograf principal la Muzeul de Istorie a Moldovei din Iași, unde s-a distins printr-o laborioasă activitate în domeniul muzeografiei și prin o pasionată cercetare a epocii geto-dacice și romane, în special.

S-a născut la 15 aprilie 1938 la Iași, unde a urmat studiile secundare la celebrul liceu *Oltea Doamna* din același oraș și facultatea de istorie la Universitatea Al. I. Cuza, obținând licența în anul 1960. Încă din timpul studiilor pasiunea pentru studiul istoriei vechi a orientat-o către descifrarea cu predilecție a inscripțiilor de pe diferite artefacte, în special de pe monede și amfore.

Atrasă de valorile tecutului, imediat după absolvire a activat ca muzeograf la Muzeul de Istorie de la Sighișoara, muzeu cu un specific aparte, unde a contribuit la organizarea pe principii moderne a expoziției permanente și la popularizarea lui prin îndrumarea grupurilor de vizitatori. Revenită în anul 1962 la Iași, a obținut prin concurs un post de muzeograf la Muzeul de Istorie a Moldovei, care în acea perioadă funcționa împreună cu Institutul de arheologie al Academiei Române, Filiala Iași. Ca muzeograf și ca cercetător a contribuit la organizarea expoziției de bază a muzeului, la evidența materialelor descoperite pe diferite șantiere arheologice, aflate în depozitele instituției, fiind cooptată în unele din colectivele șantiierelor arheologice ale Institutului de Arheologie. În calitate de muzeograf a contribuit și la realizarea altor muzee din oraș și din județ, a organizat numeroase expoziții temporare și a participat la multiple acțiuni cu caracter muzeal.

În paralel a desfășurat o bogată activitate științifică, bazată pe o intensă documentare în biblioteci, prin studierea materialelor descoperite în diferite stațiuni arheologice la care a participat sau în cadrul cursurilor de perfecționare organizate de Direcția muzeelor din Ministerul Culturii.

A fost atrasă în mod deosebit de numismatică, domeniu în care s-a specializat, realizând studii și cataloage, monedele romane pasionând-o în mos special. Au fost astfel redată circuitului științific mai multe tezaure monetare printre care cele descoperite la Muntenești jud. Vaslui, Măghirești, jud. Bacău, Muncelul de Sus, Drăgești jud. Vaslui, Dersca, jud. Botoșani și altele. De asemenea, a publicat monede și obiecte de podoabă aflate în colecțiile muzeului din Iași acumulate în decursul anilor, prin intermediul săpăturilor arheologice sau prin donații, realizând alături de alți colegi, cataloage speciale.

A participat încă de la începutul activității sale la săpăturile arheologice organizate de muzeu și de Institutul de arheologie în așezări geto-dacice și daco-romane, unele conduse de cunoscutul profesor N. Gostar, ca cele de la Bâta Doamnei-Piatra Neamț și Barboși-Galați, a colaborat la publicarea materialelor descoperite în aceste stațiuni, în special a materialului amforic, a ceramicii romane și a altor piese de inventar, acordând o atenție deosebită descoperirilor monetare.

Un alt obiectiv important la cercetarea căruia a contribuit, atât prin activitatea depusă în teren cât și prin publicarea materialelor descoperite, a fost așezarea dacică din secolele I–II d. Hr. de la Dumbrava-Iași, unde alături de cercetătorul dr. Silviu Sanie a reușit să investigheze, aproape în totalitate, una din puținele stațiuni din această perioadă, atestate în zonele de la est de Carpați

În cele peste trei decenii de activitate în muzeografie Șeiva Sanie a contribuit direct la organizarea unor noi instituții de profil, cum ar fi muzeele din Pașcani, Hârlău, Cucuteni, Muzeul Obștei evreiești din Iași. În același timp a realizat numeroase expoziții temporare, printre care: Satul dacic de la Dumbrava; Civilizația geto-dacilor (în colaborare cu alte muzee de profil); Mormântul tracic de la Cucuteni-Iași; Antichități egiptene în colecțiile muzeelor din România; Civilizația Cucuteni ș.a. colaborând activ cu alte muzee din țară.

Întreaga activitate a prof. Șeiva Sanie a fost apreciată prin acordarea, de către Ministerul Culturii, a premiului „*Margareta Sterian*”, pentru organizarea expoziției Civilizația Cucuteni, în anul 1994 și *Meritul Cultural* clasa I, Categoria H „Cercetare științifică” în anul 2004, ca recunoaștere a activității îndelungate și cu merite deosebite în domeniul muzeografiei.

Șeiva Sanie s-a remarcat prin deosebita sa educație, finețe și modestie, întotdeauna dispusă să ajute, fiind iubită de colegi și prieteni, care regretă alături de familie dispariția sa. Și-a iubit enorm copii și nepoții pentru care n-a precupețit nimic pentru buna lor dezvoltare și pregătire intelectuală, ambele sale fiice remarcându-se în specialitatea lor, în țara în care au ales să trăiască și unde au depus tot efortul pentru a o avea cât mai mult timp în mijlocul lor. S-a stins după o lungă și grea suferință în mijlocul familiei, dar departe de Iași, unde îi sunt legăturile sale strămoșești și unde colegii și prietenii îi vor păstra o duioasă amintire. Cu toții suntem alături de prof. dr. Silviu Sanie în durerea sa exprimându-ne cu profundă tristețe întreaga compasiunea pentru ireparabila pierdere.

SILVIA TEODOR

LUCRĂRI PUBLICATE

- Monnaies et parures du Musée d'Histoire de Iași* Iași, 1998 (în colaborare).
Două mici depozite de amfore romane descoperite în Moldova, în SCIV, 19, 1968, 2, p. 345–350.
Un nou lot de denari imperiali romani descoperit la Muntenești (jud. Vaslui), în MemAnt, I, 1969, p. 149–165.
Muzeul de Istorie a Moldovei, în Revista Muzeelor, 1970.
Camee și gemă de la Barboși, în CercetIst, II, 1972, p. 55–58.
Cercetările arheologice de la Dumbrava (com. Ciurea, jud. Iași), în CercetIst, IV, 1973, p. 61–92 (colab. Silviu Sanie).
Proiect de organizare a expoziției temporare: Mărturii arheologice despre satul dacic (secolele I–II e. n.) de la Dumbrava, com. Ciurea, Jud. Iași, în CercetIst, V, 1974, p. 55–58.
Noi descoperiri de ceramică romană cu inscripție în Moldova în SCIVA, 26, 1975, 2, p. 189–208 (colab. S. Sanie, I. T. Dragomir).
Tezaurul de monede romane imperiale de la Măghirești (jud. Bacău), în CercetIst, VI, 1975, p. 69–81 (colab. V. Căpitanu).
Tezaurul de la Dersca, în CercetIst, VII, 1976, p. 83–89 (colab. P. Șadurschi).
Circulația monetară în secolele II î. e.n.–IV e.n. în județul Botoșani în Hierasus, 1978, p. 187–196 (colab. P. Șadurschi).
Tezaurul de la Muncelul de Sus și unele probleme ale circulației monetare romane în Moldova, în CercetIst, XI, p. 249–268 (colab. S. Sanie, M. Cojocaru).
Un lot de monede din tezaurul de denari imperiali romani descoperit la Drăgești (com. Tătărești, jud. Bacău), în SAA, 1983, p. 185–189.
Semnificația unui mic complex arheologic din așezarea dacică de la Dumbrava (com. Ciurea, jud. Iași), în CercetIst, XIV–XV, 1983–1984 (colab. S. Sanie).
Considerații asupra decoperirilor de monede romane republicane și imperiale pe teritoriul județului Iași, în CercetIst, VIV–XV, 1983–1984, p. 145–152.
Morminte și un complex cu destinație incertă descoperite în necropola și așezarea din secolele I–II e. n. de la Dumbrava (com. Ciurea, Jud. Iași) în Symposia Thracologica, 7, Tulcea, 1989, p. 334–335.
Scriere și imagologie pe ceramica din așezarea geto-dacică de la Dumbrava (com. Ciurea, jud. Iași) în Symposia Thracologica, 8, 1990, p. 176–177.
Cetățuia geto-dacică de la Barboși (III), în ArhMold, XIV, 1991, p. 45–55 (colab. S. Sanie).
Cetățuia geto-dacică de la Barboși (IV), în ArhMold, XV, 1992, p. 71–96 (colab. S. Sanie).
Pliant Expoziția Civilizația Cucuteni (3675–2920 î. Chr.). Iași, 1994 (organizatori: Adriana Ioniuc, Rodica Radu, Șeiva Sanie, Senica Tudose).
Însemnări arheologice, în Ioan Neculce, I, 1995, p. 57–62
Două mărturii despre încercările de dobândire a unor drepturi civile, în SAHIR, II, 1997, p. 167–170.
Muzeul obștii evreiești ieșene, în SAHIR, II, 1987, p. 201–210 (colab. S. Sanie).
Două mărturii despre prezența la Iași a lui Nahum Sokolov, în SAHIR, III, 1998, p. 320–323.
Congresul Internațional Les juifs en Roumanie aux XIXe siècle: „permanences et ruptures”, Montpellier 25–27 septembrie 2000, în SAHIR, VI, 2001, p. 346–349.
Le Musée de la communauté Juive de Iași, un fragment de la vie judaïque en Roumanie, în vol. *Permanences et rupture dans l'histoire des Juifs de Roumanie (XIXe–XXe): actes du Congrès International du Recherche Juifs, Armeniens et Chretiens d' Orient*, Montpellier, 2004, p. 249–254.

VASILE LICA

(25 ianuarie 1953 – 8 noiembrie 2010)

Îmi vine greu să scriu despre Vasile Lica la trecut. Vitalitatea lui mereu prezentă și optimismul de neclintit pe care și l-a păstrat și pe parcursul perioadei îndelungate de boală, ne face să acceptăm cu greu gândul că nu mai este printre noi. Familia lui, în primul rând, dar și colegii și în special studenții, săi îi vor duce dorul. Vasile Lica a fost un reprezentant marcant al istoriei vechi în România și a dobândit merite deosebite și durabile în reorientarea Universității din Galați după 1990, când a avut un rol decisiv în fondarea secției de istorie. Vasile Lica s-a născut pe 25 ianuarie într-o localitate mică, numită Beceni aflată în regiunea montană pitorească din jurul Buzăului. Deja de timpuriu și-a simțit chemarea ca *homme de lettre*. Încă din timpul școlii, pe atunci mult mai severă și neatinsă încă de inflația notelor, Vasile Lica s-a remarcat prin note mari: zece pe linie. Însă, înainte de a se dedica vieții în calitate de intelectual și profesor, până să-și înceapă studiile în 1972, a lucrat timp de un an ca mașinist la Fabrica de Rulmenți Brașov pentru a-și dovedi aptitudinile în cadrul clasei muncitorești, după cum se obișnuia pe atunci. Când și-a început studiile la Facultatea de Istorie a Universității „Al. I. Cuza” în anul 1973, tânărul Vasile Lica a avut parte de o întâlnire hotărâtoare: l-a cunoscut pe cel ce avea să-i devină îndrumător și mentor: prof. dr. Nicolae Gostar. Profesorul ieșean care era extrem de iubit și ale cărui seminarii au devenit de-a dreptul legendare, l-a impresionat pe tânărul student atât de tare, încât și-a ales ca specializare studiul Antichității, deci istoria veche și arheologia. Despre mentorul său, Lica vorbea numai la superlativ și își împodobește relatările din studenția anilor '70 cu multe anecdote de la seminariile și de la simpozioanele profesorului Gostar ținute în crâșme. Influența primului său mentor este vizibilă și în preocupările lui Lica pentru geți și daci, cărora le-a dedicat primele sale studii, dar mai ales lucrarea sa de doctorat. Și-a dovedit încă o dată respectul pentru profesorul său ieșean și prin faptul că mai târziu, ca profesor la Galați, a numit Seminarul de Istorie Veche proaspăt fondat cu numele acestuia. Iar așa cum acesta poartă acum denumirea „Seminarul N. Gostar”, la fel poartă și biblioteca anexată seminarului de acum numele „Biblioteca V. Lica”, bibliotecă pe care Lica a aprovizionat-o cu multe cărți de specialitate din străinătate. Activitatea profesională și-a început-o mai întâi ca profesor de istorie în Brăila. Această stație intermediară în serviciul școlar (Lica a predat la liceu între anii 1977 și 1990) a jucat un rol decisiv în formarea și cizelarea talentului său ca profesor și pedagog, pentru care era atât de apreciat de studenți. Când Universitatea Galați a devenit în 1990 o instituție școlară superioară veritabilă, Lica a avut o contribuție decisivă la înființarea Facultății de Istorie și Geografie (actuala Facultate de Istorie, Filosofie și Teologie). Mai întâi ca lector, apoi, după susținerea tezei de doctorat sub îndrumarea lui Al. Suceveanu în 1992, în calitate de conferențiar (din 1993) și în cele din urmă ca profesor și conducător de doctorat, Vasile Lica a fost un pilon important al universității din orașul dunărean. În cea de-a doua fază a vieții de profesor

universitar, în care a debutat în 1990 ca lector, s-a mai petrecut o întâlnire hotărâtoare. În cadrul unei burse acordate de fundația Alexander-von-Humboldt, Lica s-a aflat între anii 1991 și 1992 (iar ulterior mai des pentru perioade mai scurte) la Universitatea Bonn, unde renumitul istoric german Gerhard Wirth l-a luat sub aripa sa. Cu acesta, între timp ajuns la veritabila vârstă de 85 de ani, a menținut până în ultima clipă o relație de prietenie strânsă, petrecând ultimul Crăciun în Germania – la cel de-al doilea mentor al său. Lui i-a dedicat și un volum omagial cu ocazia împlinirii a 80 de ani (vezi bibliografia).

Influenței exercitate de îndrumătorul său german i se datorează și interesul său pentru istoria lui Alexandru cel Mare și a perioadei acestuia. Acestui câmp tematic i s-a dedicat în cele din urmă tot mai des prin studii proprii dar și prin selectarea temelor pentru doctorat din această arie. Contactul cu tradiția germană de cercetare l-a influențat pe Vasile Lica într-un mod hotărâtor. Până în ultima clipă a propagat printre studenți importanța învățării limbii germane – pe care el o stăpânea extraordinar de bine – pentru un viitor om de știință. El însuși a fost toată viața un admirator al științei germane, dar și al modului de viață nemțesc. Inclinațiile sale filogermanice s-au reflectat în final și în înființarea în anul 2009 împreună cu o colega de la Facultatea de Litere și cu Centrul Cultural German Iași a Centrului Cultural German Galați, al cărui președinte de onoare a rămas până la moartea sa.

Cercetările sale asupra geto-dacilor, asupra tacticilor de război romane și a tradiției alexandrine sunt adevărate pietre de hotar ale erudiției sale. Fiindcă multe dintre cercetările sale, în special lucrarea sa de doctorat, au fost publicate peste hotare – în publicații însemnate, precum „Bonner Jahrbücher”, „Tyche” sau „Historia” – impactul lui Lica pentru domeniul său are o anvergură mai mare decât a multor conaționali. Angajamentul neobosit pentru studenții lui, preocuparea pentru bunăstarea și pentru formarea lor au fost pentru Vasile Lica întotdeauna în prim plan, primând chiar în fața intereselor științifice. Această grijă nu s-a răsfărat doar în procesul didactic de la universitate și în atribuțiile aferente activității de profesor, care dorește să-și învețe studenții lucruri cât mai utile. Și în chestiuni private era pentru studenții săi un sfetnic, susținător și prieten părintesc.

Fie că aducea mâncare la seminariile sale, nu doar pentru a potoli foamea normală a studenților, ci și pe cea de cunoștințe, fie că oferea bani studenților nevoiași din Basarabia pentru a se întoarce acasă, fie că intermedia mici slujbe studenților: s-a preocupat mereu de studenții săi și s-a interesat de grijile și interesele lor personale. Din păcate, în sistemul de învățământ din această țară nu este de la sine înțeles, că lucrările de seminar trebuie citite temeinic, sau măcar citite. Vasile Lica a corectat eseurile studenților săi până la ultima virgulă și chiar cei mai buni studenți spuneau că trebuiau să-și refacă în repetate rânduri lucrările de seminar, până când corespundeau cerințelor profesorului lor. A investit întotdeauna mult timp și energie în formarea studenților săi, devenind astfel o personalitate remarcabilă și un profesor foarte respectat. Pentru prietenii lui a fost un partener de discuții mereu bine dispus și cult, de o ospitalitate nemaiîntâlnită și care avea mereu ușile deschise. Față de alți specialiști universitari, interesele sale nu s-au limitat strict la domeniul lui, ci a privit mai departe, apropiindu-se mult de istoria culturii europene. În plus era un bun cunoscător al istoriei secolului XX, ceea ce s-a reflectat mai ales în conversațiile interesante pe teme variate în cercul lui de prieteni, dar și în publicații (precum în recenzia unei cărți importante a lui G. Aly despre perioada nazismului, vezi bibliografia). Odată cu Vasile Lica ne-a părăsit mult prea devreme nu doar un pilon important al Universității din Galați și un academician de renume internațional, ci și un om cu adevărat bun. Prietenii și studenții săi îi vor onora memoria!

ALEXANDER RUBEL

PUBLICAȚIILE LUI VASILE LICA:

Cărți:

- Gostar, N. & Lica, V., 1984, *Societatea geto-dacica de la Burebista la Decebal*, Editura Junimea, Iasi, 200 p.;
- Lica, V., 1999, *Scripta Dacica*, Editura Istros, Brăila, 193 p.;
- Lica, V., 2000, *The Coming of Rome in the Dacian World*, (Xenia-Reihe. Heft 44), UVK Universitätsverlag Konstanz GmbH, Konstanz, 299 p.

Studii:

- Lica, V., 1976, *Observații asupra 'nemuririi' getice*, Analele științifice ale Universității Al. I. Cuza din Iași. III. Istorie, 22 (1976) 123–130 (= AUI);
- Lica, V., 1979, *Autorii antici și moderni despre proprietatea funciară la geto-daci*, AUI 25 (1979) 47–56;

- Gostar, N. & Lica, V., 1980, *Kogaionon* (Strabon 7. 3. 5), 1980, Anuarul Institutului de Istorie si Arheologie „A. D. Xenopol” 17 (1980), 623–627 (=AIIAI);
- Lica, V., 1980, *Reforma sacerdotal-religioasă a lui Deceneu*, Istros 1(1980) 177–182;
- Lica, V., 1982, *Preocupări istorice la ‘Analele Brailei’* (1929–1940), AIIAI 19 (1982) 479–484;
- Lica, V., 1983, *W. Bessell despre religia getică*, SCIVA 32.2 (1983) 136–141;
- Lica, V., 1984, *Pină cind a trăit Deceneu ?*, StCl 22 (1984) 56–67;
- Lica, V., 1987, *Oroles = Rholes ?*, AUI 33 (1987) 1–8;
- Lica, V., 1988, *Die dakischen Geiseln im Romischen Reich*, StCl 26 (1988) 35–44;
- Lica, V., 1989, *Octavianus si Rholes, Getarum rex*, Revista de Istorie 42.5 (1989) 499–504 (= RIst);
- Lica, V., 1989, *Captivi romani în Dacia*, RIst 42.10 (1989) 983–989;
- Lica, V., 1990, *Specificul național la G. Călinescu. Dimensiunea thracogetică*, AIIAI 27 (1990) 137–146;
- Lica, V., 1991, *Sardonius, qui et Diurpaneus*, SCIVA 42.3–4 (1991) 199–204;
- Lica, V., 1992, *Burebista*, Istros 6 (1992) 59–71;
- Lica, V., 1992, *Philoromaios oder philokaisar ?*, Bonner Jahrbücher 192 (1992) 225–231;
- Lica, V., 1993, *Romische Kriegsgefangene und ‘Geiseln’ in Dakien*, Bonner Jahrbücher 193 (1993) 161–164;
- Lica, V., 1996, *Relațiile Imperiului cu dacii în timpul Flavienilor*, Ephemeris Napocensis 6 (1996) 113–121;
- Lica, V., 1997, *Die siebente Akklamations Oktavians*, Tyche (Viena) 12 (1997) 159–169;
- Lica, V., 1992, *Das Foedus zwischen Rom und Kallatis*, StCl 28–30 (1992–1994) 27–38;
- Lica, V., 1997, *Inceputurile relațiilor Romei cu geții si dacii – Pompeius și Oroles*, Ephemeris Napocensis 7 (1997) 11–29;
- Lica, V., 1997, *Relațiile dintre Octavianus si M. Licinius Crassus (30–27 a. Chr.)*, SCIVA 48.4 (1997) 341–352;
- Lica, V., 1998, *Pompeius and Oroles, Dacorum rex*, Tyche 12 (1998) 25–46;
- Lica, V., 1998, *The Romans on the Lower Danube. A Juridical Approach*, Proceedings of the XVIIth International Congress of the Roman Studies (Edited by N. Gudea) Zalău, 1998, 907–913;
- Lica, V., 1998, *Bătălia din Pădurea Teutoburgică – o consecință ignorată*, Ephemeris Napocensis 8 (1998) 53–60;
- Lica, V., 1998, *Frontierele regatului dac după a. 102 p. Chr.*, Pontica (1998) 99–109;
- Lica, V., 2001, *Clades Variana and Postliminium*, Historia (Stuttgart) 50 (2001) 496–501;
- Lica, V., 2002, *Alexanderrezeption in der rumanischen Kultur*, Analele Universității Dunărea de Jos Galați. Seria ISTORIE I (2002) 119–141;
- Lica, V., 2004, *Alexander in Rumanien*, în Diorthoseis. Beitrage zur Geschichte des Hellenismus und zum Nachleben Alexanders des Großen, ed. R. Kinsky, K. G. Saur-Verlag, München-Leipzig, 2004, 51–73;
- Lica, V., 2004, *Fatum Dapyx's Brother, Getarum rex*, în ORBIS ANTIQVVS. Studia in honorem Ioannis Pisonis, ed. Ligia Ruscu, Carmen Ciongradi, R. Ardevan, C. Roman, C. Găzdac, Ed. NereaMia Napocae, Cluj-Napoca 2004, 887–894;
- Lica, V., 2004, *‘Dacă eu as fi Alexandru...’* (Arrianus, 2.25.2), în Omagiu istoricului Constantin Buse, coord. H. Dumitrescu, Edit. Pallas, Focșani, 2004, 14–53.
- Lica, V., 2006, *De la thracologie la thracomanie. Glose marginale*, în Fontes Historiae. Studia in honorem Demetrii Protase, ed. Corneliu Gaiu, Cristian Gazdac, Editura Accent, Cluj-Napoca 2006, 1011–1028;
- Lica, V., 2006, *Die romische Donaugrenze von Pompeius bis Oktavian*, în Historiae Diversitas. Festschrift für VI. Iliescu zum 80. Geburtstag, Hrsg. von Vasile Lica unter Mitarbeit von Decebal Nedu, Academica Verlag, Galatzi, 2006, 75–97;
- Lica, V., 2006, *Alexander the Great in Mihail Sebastian's 'Ultima oră'*, în PHILIA. Festschrift für G. Wirth zum 80. Geburtstag, Hrsg. von Vasile Lica unter Mitarbeit von Decebal Nedu, Academica Verlag, Galatzi, 2006, 75–97; 237–289;
- Lica, V., 2007, *M. Licinius Crassus (cos 30 v. Chr.) und die Donaugrenze*, Pontica 40 (2007) 227–244.
- Lica V., 2007 – *Alexander the Great – A Modern Receptiveness*, Analele Universității Dunărea de Jos Galați. Seria ISTORIE VI (2007), ISSN-1583-7181, 203–252.

Recenzii:

- Lica, V., 1978, I. H. Crisan, *Burebista si epoca sa*, București, 1977, AIIAI 15 (1978) 540–547;
- Lica, V., 1980, Ligia Bârză, *Continuitatea vieții materiale și spirituale a poporului român pe teritoriul fostei Dacii*, București, 1979, AIIAI 17 (1980) 713–716;
- Lica, V., 1980, P. Alexandrescu, *Natura lui Zalmoxis, potrivit relatarii lui Herodot* [SCIVA 33.3 (1980) 343–353], AIIAI 19 (1982) 692–695;
- Lica, V., 1983, D. Tudor (ed.), *Enciclopedia civilizației romane*, București, 1982, AIIAI 20 (1983) 821–825;
- Lica, V., 1984, Al. Zub, *Pe urmele lui Vasile Pârvan*, București, 1983, RIst 37.12 (1984) 1239–1241;
- Lica, V., 2003, *St. Rebenich, Theodor Mommsen. Eine Biographie*, München, 2002, Analele Universității Dunărea de Jos Galați. Seria ISTORIE II (2003) 205–221;
- Lica, V., 2005, G. Aly, *Hitlers Volksstaat. Raub, Rassenkrieg und nationaler Sozialismus*, 3. Auflage, S. Fischer Verlag, Frankfurt am Main, 2005, 445 p., Analele Universității Dunărea de Jos Galați. Seria ISTORIE IV (2005), 354–369;

Lica, V., 2006 – *Michael Rathmann, Perdikkas zwischen 323 und 320. Nachlassverwalter des Alexanderreiches oder Autokrat?*, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 2005 – ISBN 3-7001-3503-3 (Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-Historische Klasse, Sitzungsberichte, 724. Band), Analele Universității Dunărea de Jos Galați. Seria ISTORIE V (2006), 354–369, ISSN-1583-7181, 215–230.

Ediții:

Lica, V. (ed.), 1980, N. Gostar, *The Ancient Character of the Roman Element in the East of Carpathians*, AIIAI 17 (1980) 1–9;

Lica, V. (ed.), 1984, N. Gostar, *Dinastia daci de la Burebista la Decebal*, SCIVA 35.1 (1984) 45–53;

Historiae Diversitas. Festschrift für Vl. Iliescu zum 80. Geburtstag, Hrsg. von Vasile Lica unter Mitarbeit von Decebal Nedu, Academica Verlag, Galatzi, 2006, 300 p. (Band I – Historia Antiqua Galatiensis, Hrsg. Vasile Lica);

PHILIA. Festschrift für G. Wirth zum 80. Geburtstag, Hrsg. von Vasile Lica unter Mitarbeit von Decebal Nedu, Academica Verlag, Galatzi, 2006, 290 p. (Band II – Historia Antiqua Galatiensis, Hrsg. Vasile Lica)

Conferințe:

1995, ian., Foedus Callatinum – L. Cornelius Sulla oder M. Licinius Lucullus ?, Universitatea din Bielefeld;

1996, dec., M. Licinius Crassus an der unteren Donau, Universitatea din Bielefeld;

1996, aprilie, K. Strobel si 'demitizarea' istoriei getice si dacice, la Colocviul internațional Mitologiei vechi si noi, Universitatea Galați;

Das dakische Konigtum im Rahmen der antiken Monarchie, Universitatea din Mannheim, dec. 2001; Universitatea din Düsseldorf, febr. 2003; Historisches Institut Aachen, febr. 2005; Universitatea din Marburg, iunie 2005;

2001, dec., Die romische Donaugrenze von Pompeius bis Oktavian, Historisches Institut Aachen;

Alexander in Rumänien, Universitatea din Bonn, dec. 2001; Universitatea din Mannheim, febr. 2003; Universitatea din Bochum, febr. 2003;

2002, iunie, Les formes juridiques des relations de Rome avec les Daces avant la conquete, Colocviul Tradition roumaine, droit romain et codification, organizat de Academia Română, Union Latine, Consiglio Nazionale delle Ricerche, Universitatea din Pisa, Universitatea din București;

2003, mai, De ce n-au cucerit turcii otomani Țările Române. Părerea unui istoric al Antichității, Colocviul Controverse istoriografice, Universitatea Galați;

2003, oct., Caligula – un dezaxat sau un 'cinic al puterii?', Colocviul internațional Putere politică si ideologie. De la tiranii Antichității la dictatorii contemporani, Universitatea Galați;

2003, dec., De la thracologie la thracomanie, la Colocviul Dacomania rediviva, Universitatea Galați;

2004, febr., Alexandru cel Mare – argument istoric la romani, Colocviul internațional Discursul istoric intre tradiție si modernitate, Universitatea Galați;

2005, mai, Patriotismus und Nationalismus in der rumänischen Historiographie, Historisches Institut Aachen;

Dilemele lui Alexandru Macedon – Universitatea „Al. I. Cuza”, Facultatea de Istorie, Centrul de Studii Clasice si Crestine anunță conferința: – Prezintă Prof. univ. dr. Vasile Lica (Facultatea de Istorie si Filosofie, Seminarul de Istorie Veche si Epigrafie „Nicolae Gostar”, Universitatea „Dunărea de Jos” Galați). – Corpul H (Casa Catargi) – Sala H 1, Miercuri, 18 aprilie 2007, ora 18.00;

Politica orientală a lui Alexandru cel Mare – 26 oct. 2007 – Universitatea Națională de Stat din Chișinău;

Scholia ad Alexandrum Magnum, „Interferențe politice, economice și spirituale în regiunea Dunării maritime”, organizat de Catedra de Istorie, Facultatea de Istorie si Filosofie, Galați, 22–23 noiembrie 2007;

Constantin Noica in Jurnalul lui Mihail Sebastian, Simpozionul National CONSTANTIN NOICA. Intre idiomatice si universal, 7–8 dec. 2007, Universitatea din Galați;

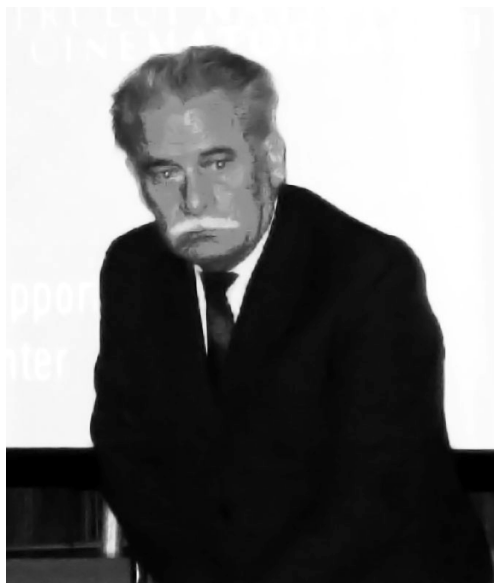
Ioannes Chrysostomos si epoca sa, Simpozionul National SFÂNTUL IOAN GURA DE AUR, PASTOR, APOLOGET, DASCAL, FILANTROP, Episcopia Dunării de Jos-Universitatea din Galați, Galați, 12–13 nov. 2007.

Traduceri:

Armin Heinen, Stalinizarea Romaniei, istoria minorităților naționale și logica argumentelor intre anii 1944–1947: cucerire străină-implicare internă-inadecvare a discursului politic, în Anuarul Institutului de Istorie A.D. Xenopol din Iași, 2006–2007, 595–609.

Sub tipar se află:

Lica, V., *Geții și Dacii față cu Hellenizarea și Romanizarea*, în: A. Rubel (coord.), Romanizarea. Impunere și adeziunea în Imperiul Roman, Editura Univ. „Al. I. Cuza”, Iași 2011.

PAUL ȘADURSCHI. CUVÂNT DE ADIO

30.05.1933 – 09.10.2010

Într-o seară a acestei toamne a sunat telefonul. Știam că această invenție, care ne însoțește viața, ne poate aduce vești de tot felul – și bune și rele, sau neutre. Dar, știrea primită în seara zilei de 10 octombrie 2010 m-a marcat în mod deosebit. Un coleg de la Muzeul din Botoșani mă anunța, cu durere în glas, că în noaptea care trecuse inima domnului Șadurschi încetase să mai bată. Știam că era grav bolnav în ultimul timp, că boala necruțătoare a vremurilor noastre roade încet, dar implacabil, din trupul care, o dată cu trecerea anilor, își mai pierduse din frumusețea falnică de odinioară. Dar, cunoscându-i optimismul și împăcarea permanentă cu soarta, pe care le afișa cu naturalețe, nu concepeam că și o asemenea viață se poate sfârși cândva.

Paul Șadurschi s-a născut la 30 mai 1933, în localitatea Copăceni, din fostul județ basarabean Bălți, unde părinții lui erau învățători. O dată cu răpirea Basarabiei în timpul celui de Al Doilea Război Mondial, părinții s-au stabilit în județul Dorohoi, la Liveni – localitate care a primit ulterior numele marelui fiu al satului, George Enescu. A urmat chemarea profesională a părinților, absolvind celebra școală normală de la Șendriceni, care a dat numeroase generații de merituoși învățători. Și-a utilizat talentul didactic la mai multe școli din județul Botoșani, preocupându-se, în paralel, de perfecționarea sa profesională. Urmându-și vocația pentru istorie, a absolvit, în 1970, facultatea de profil la Universitatea din Iași – în perioada în care era profesor la Liceul din Dumbrăveni (la limita dintre județele Suceava și Botoșani). A lăsat acolo o importantă colecție arheologică – rod al căutărilor neobosite pe teren, așa cum procedase peste tot unde a activat. Fiindu-i recunoscută pasiunea pentru cercetarea arheologică, în 1971, la pensionarea fostului director Simeon Rață, a fost chemat în fruntea Muzeului botoșănean, căruia, printr-o activitate susținută, a reușit să-i confere, în scurt timp, un bine meritat prestigiu științific.

În perioada directoratului său (1971–1979) s-au petrecut câteva evenimente remarcabile pentru istoria instituției pe care o diriguia. La scurt timp de la venirea sa, în 1973, a inaugurat seria sesiunilor științifice, organizate apoi, mulți ani la rând, de Muzeul botoșănean, cu participarea unor nume prestigioase ale vieții științifice din România. A reușit apoi să înscrie muzeul în seria instituțiilor care editau o revistă proprie; după o primă apariție în 1974 (*Din trecutul județului Botoșani*), din 1978 numele revistei Muzeului s-a fixat la *Hierasus*, evocând numele antic al Siretului. Deși de la numărul al II-lea n-a mai fost redactor responsabil, a rămas în colectivul de redacție al revistei până la volumul al VI-lea, contribuind și după aceea cu numeroase materiale la menținerea ținutei științifice a periodicului.

O preocupare constantă a domnului Șadurschi a fost îmbogățirea permanentă a patrimoniului Muzeului și perfecționarea modalităților de etalare muzeologică a exponatelor, nu numai pentru arheologie și istorie, ci și pentru celelalte secții (științele naturii, etnografie, artă, memorialistică). În acest domeniu, talentul său pedagogic înăscut s-a îmbinat în mod armonios cu pasiunea pentru muzeografie. Așa se explică de ce, treptat, Muzeul a primit noi sedii pentru secțiile sale. Un moment de seamă l-a reprezentat inaugurarea, în decembrie 1977, a Muzeului Județean de Istorie, în clădirea monumentală a fostei Prefecturi.

Desigur, pe primul plan al preocupărilor sale s-a aflat întotdeauna arheologia, pentru că – înainte de orice – dl. Șadurschi a fost un arheolog, primind, în ultima perioadă, și calitatea oficială de *expert*. A cutreierat fiecare sat din componența comunelor județului, cunoscând astfel toate așezările arheologice mai importante, precum și colecțiile locale. În felul acesta, a reușit să elaboreze, în 1976, împreună cu doi reprezentanți de seamă ai cercetării preistorice românești – unul de la București, celălalt de la Iași (Al. Păunescu și, respectiv, V. Chirica) – primul repertoriu arheologic al unui județ din România, pentru care a primit, pe bună dreptate, premiul Academiei Române. Chiar dacă de atunci s-au mai finalizat repertoriile a vreo 20 de județe, totuși lucrarea din 1976 a rămas un reper metodologic pentru toate celelalte realizări de acest fel. Mai mult, împreună cu Al. Păunescu, a încercat să pregătească o nouă ediție, mult augmentată și îmbunătățită, a repertoriului arheologic al județului Botoșani, pregătind, în acest sens, micromonografiile arheologice ale comunelor (în ordinea lor alfabetică). Din păcate, cei doi autori n-au apucat să finalizeze decât câteva din aceste micromonografii (literele A și B), dar în manuscris se găsesc date importante și despre celelalte. Să sperăm că cineva, cândva, va găsi răgazul și pasiunea necesară pentru a încheia acest proiect ambițios – și totodată necesar din punct de vedere științific.

Activitatea pe teren a însemnat și participarea la numeroase campanii arheologice, care au adus materiale valoroase atât pentru colecțiile muzeului, cât și pentru patrimoniul cultural național. Amintim dintre șantierurile cele mai importante pe cele de la Strahotin (o mare necropolă getică), Lozna (așezări lacustre în turbărie), Prăjeni (necropole plane și tumulare, îndeosebi din epoca bronzului), Cotu (com. Copălău) și Ibănești (cetăți getice), Botoșani-*Groapa lui Ichim* (așezare a dacilor liberi de la sfârșitul secolului II d.Hr.) ș.a.

Merită menționat faptul că Paul Șadurschi a fost convins de necesitatea muncii în echipă – fapt dovedit atât de colaborările pe șantierurile arheologice, cât și în activitatea de valorificare a rezultatelor cercetării prin studii de specialitate. Importanța obiectivelor abordate și a descoperirilor realizate a atras atenția unor specialiști de marcă, cu care a elaborat mai multe lucrări. În afară de colaboratorii din Botoșani, amintim aici pe cei din București și Iași (Al. Păunescu, Emil Moscalu, V. Chirica, Silvia Teodor, Victor Spinei ș.a.), care, prin prestigiul numelui lor, au certificat valoarea descoperirilor făcute de arheologul Paul Șadurschi. Și-a publicat contribuțiile în primul rând în revista Muzeului (*Hierasus*), dar și în *Prähistorische Zeitschrift* (Berlin), *SCIVA, Materiale și cercetări arheologice*, *Cronica cercetărilor arheologice*, *Revista muzeelor și monumentelor* (București), *Arheologia Moldovei*, *Cercetări istorice* (Iași), *Suceava*, *Forum cultural* (Botoșani) ș.a.

Personal, în cele cinci campanii (1985–1989) pe care le-am efectuat împreună la Prăjeni, în punctele Nelipești, Alimândra, Țarna Mare și Lutărie, m-am convins de calitățile umane extraordinare ale d-lui Șadurschi. Vorba caldă, gândul curat, delicatețea sufletească, optimismul ușor ironic (uneori cu nuanțe de fatalism), angajamentul total în acțiune, dorința sinceră de a se înțelege cu semenii lui – sunt doar câteva din trăsăturile pe care le-am putut surprinde în lunile petrecute împreună pe șantier, ca și în zilele de muncă încordată la prelucrarea materialelor rezultate. Ori de câte ori am mai avut ocazia să trec prin Botoșani mi-a făcut o plăcere deosebită să-l reîntâlnesc și să discut cu Domnia Sa. Din păcate, în ultimul timp acest lucru a devenit imposibil, datorită agravării stării de sănătate.

O întâmplare mi se pare relevantă pentru caracterul d-lui Șadurschi. După evenimentele deschizătoare de speranțe de la sfârșitul anului 1989, colegii din muzeul botoșănean i-au încredințat din nou conducerea instituției. Dar, povara prea grea a unei democrații care trebuia înțeleasă din mers i-a făcut pe unii (din păcate, destul de numeroși) să considere că de acum au numai drepturi, nu și îndatoriri, iar sarcinile de serviciu ar fi fost facultative. Omul Șadurschi, care toată viața fusese adeptul muncii depline, s-a văzut în postura fie de a lua atitudine împotriva celor ce nu-și făceau datoria și, deci, să intre în conflict cu aceștia, fie de a asista pasiv la degradarea atmosferei din colectiv. A preferat ca, doar după câteva luni, să se retragă de la conducerea instituției, în așteptarea unor vremuri normale, când toată lumea va conștientiza necesitatea îndeplinirii sarcinilor postului, dacă se dorește într-adevăr ca ansamblul să meargă bine. Și-a continuat apoi cu conștiinciozitate activitatea de muzeograf, până la pensionarea survenită în 1998, dar a mai venit ani de-a rândul pe la Muzeu, pentru a prelucra numeroasele materiale existente în depozite sau pentru a-i sfătui pe

colegii mai tineri, care îi solicitau ajutorul. A colaborat și la noua revistă de specialitate (*Acta Moldaviae Septentrionalis*), scoasă în prezent de Muzeul Județean Botoșani.

Pentru întreaga sa activitate, în 2004, a primit Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler – distincție pe deplin meritată.

Prin activitatea de excepție pe care a desfășurat-o, numele lui Paul Șadurschi va rămâne înscris la loc de cinste în istoria muzeografiei și culturii botoșănene, iar contribuțiile sale științifice vor continua să fie citite și citate de specialiști, prin valoarea deosebită a conținutului lor.

Sit tibi terra levis !

NICOLAE URSULESCU

LISTA LUCRĂRILOR PUBLICATE

1. *Aplicarea legilor de reformă agrară din anii 1918–1921 în fostul județ Botoșani*, în *AIIAI*, 10, 1973, p. 267–294.
2. *Lupta țărănimii botoșănene pentru pământ în perioada 1917–1922*, în vol. *Din trecutul județului Botoșani*, Botoșani, 1974, p. 213–222.
3. *Repertoriul arheologic al județului Botoșani*, vol. I–II, București 1976, (în colab.).
4. *Tezaurul de la Dersca (jud. Botoșani)*, în *CercetIst*, s.n., VII, 1976, p. 83–90 (în colab.).
5. *Descoperiri paleolitice și postpaleolitice la Mitoc – Pîrîul lui Istrate (jud. Botoșani)*, în *Hierasus*, I, 1978 (1979), p. 63–74 (în colab.).
6. *Descoperirile arheologice de la Lozna, comuna Dersca, județul Botoșani*, în *Hierasus*, I, 1978 (1979), p. 121–139 (în colab.).
7. *Circulația monetară în sec. II î.e.n. – IV e.n. în județul Botoșani*, în *Hierasus*, I, 1978 (1979), p. 187–196 (în colab.).
8. *Nicolae Gostar*, în *Hierasus*, I, 1978 (1979), p. 573–579.
9. *Dépôt d'outils en fer d'époque La Tène de Lozna, dép. de Botoșani*, în *Inventaria Archaeologica*, fasc. 11 (R 71a), București, 1979, 13 pl. (în colab.).
10. *Considerații de ordin metodologic privind realizarea Repertoriului arheologic județean*, în *SCIVA*, 30, 1979, 2, p. 229–238 (în colab.).
11. *Secția de istorie a Muzeului Județean Botoșani*, în *RMM–Muzee*, 16, 1979, 5, p. 3–12 (în colab.).
12. *Descoperiri arheologice de la Lozna, comuna Dersca. Așezarea hallstattană*, în *Materiale* (Oradea), 13, 1979, p. 81–83 (în colab.).
13. *Așezarea din cea de-a doua epocă a fierului de la Lozna, jud. Botoșani*, în *Materiale* (Tulcea), 14, 1980, p. 225–235 (în colab.).
14. „Troianul” Moldovei de Sus, în *Materiale* (Tulcea), 14, 1980, p. 321–324.
15. *Toporul cu gaură transversală descoperit la Oroftiana de Sus pe Prut*, în *Hierasus*, IV, 1981, p. 7–11.
16. *Descoperirile din prima epocă a fierului de la Lozna – Dealul Morii (jud. Botoșani)*, în *Hierasus*, IV, 1981, p. 13–44 (în colab.).
17. *Noi descoperiri de amfore romane în județul Botoșani*, în *Hierasus*, IV, 1981, p. 51–62 (în colab.).
18. *Două engolpioane bizantine descoperite în Moldova și câteva observații pe marginea lor*, în *SCIVA*, 33, 1982, 2, p. 182–190 (în colab.).
19. *Așezarea eneolitică din turbăria de la Lozna (jud. Botoșani)*, în *Materiale* (Brașov), 15, 1983, p. 86–92.
20. *Necropola de tip Sântana de Mureș – Cerneahov de la Mihălășeni, județul Botoșani*, în *Suceava*, X, 1983, p. 841–846 (în colab.).
21. *Începuturi muzeografice la Botoșani*, în *RMM–Muzee*, 22, 1985, 3, p. 66–69.
22. *Repertoriul arheologic al României. Județul Botoșani. I. Comuna Albești*, în *Hierasus*, V, 1983, p. 221–269 (în colab.).
23. *Săpăturile din 1985 din necropola tumulară de la Prăjeni (jud. Botoșani)*, în *Hierasus*, VI, 1986, p. 15–23 (în colab.).
24. *Celturi de bronz de factură răsăriteană descoperite pe teritoriul județului Botoșani*, în *Hierasus*, 6, 1986, p. 25–32 (în colab.).
25. *Cetatea getică de la Cotu-Copalău [jud. Botoșani, sec. IV–III î.e.n.]*, în *Hierasus*, VI, 1986, p. 33–39 (în colab.).
26. *Două noi așezări geto-dacice descoperite la Cotu Miculinți și Strahotin, județul Botoșani (sec. II–III e.n.)*, în *Hierasus*, VI, 1986, p. 41–49.
27. *Noi date privind evoluția Hallstattului timpuriu în nordul Moldovei*, în *SympThrac*, IV, 1986, p. 43–44 (în colab.).
28. *Mormintele de inhumație, de tip Costișa, descoperite la Prăjeni (jud. Botoșani)*, în *SCIVA*, 39, 1988, 1, p. 45–52 (în colab.).
29. *Piese metalice din epoca bronzului descoperite pe teritoriul județului Botoșani*, în *Hierasus*, VII–VIII, 1988 (1989), p. 157–182.

30. *O nouă cetate getică aparținând aspectului cultural Canlia la Ibănești (jud. Botoșani)*, în *Hierasus*, VII–VIII, 1988 (1989), p. 183–199 (în colab.).
31. *Date istorico-arheologice privind dinamica locuirii în bazinul Miletinului*, în *Hierasus*, VII–VIII, 1988 (1989), p. 281–298 (în colab.).
32. *Repertoriul arheologic al României. Județul Botoșani. II. Comuna Avrămeni*, în *Hierasus*, VII–VIII, 1988 (1989), p. 299–336 (în colab.).
33. *Repertoriul arheologic al României. Județul Botoșani. III. Comuna Bălușeni*, în *Hierasus*, VII–VIII, 1988 (1989), p. 337–369 (în colab.).
34. *Contribution à la connaissance des liaisons entre le bassin supérieur de Tisza et l'espace est-carpatic au début du Hallstatt*, *SympThrac*, 9, 1992, p. 122–123 (în colab.).
35. *Necropola getică de la Strahotin – Dângeni, jud. Botoșani*, în *Materiale*, s.n., partea I, 1992, 173–185.
36. *Repertoriul arheologic al României. Județul Botoșani. Municipiul Botoșani*, în *Hierasus*, IX, 1994, p. 11–48 (în colab.).
37. *Topoarele de piatră descoperite accidental, în zona comunei Suharău, județul Botoșani*, în *Hierasus*, IX, 1994, p. 49–55 (în colab.).
38. *Rezultatele sondajului arheologic de la Ghilănești – Botoșani*, în *Hierasus*, IX, 1994, p. 167–180.
39. *Săpăturile de salvare de la „Stânca Doamnei” (sat Stânca-Ștefănești, județul Botoșani)*, în *Hierasus*, IX, 1994, p. 181–193 (în colab.).
40. *Muzeul și satul. Marginalii la o manifestare cultural-sătească – Vorona, 29 mai 1993*, în *Hierasus*, IX, 1994, p. 551–552 (în colab.).
41. *Așezarea getică întărită de la Cotu-Copălău*, în *ArhMold*, 17, 1994, p. 169–181 (în colab.).
42. *Botoșani*, în *CCA 1993*, Satu Mare, 1994, p. 7 (în colab.).
43. *Botoșani*, „Groapa lui Ichim”, în *CCA 1994*, Cluj-Napoca, 1995, p. 13 (în colab.).
44. *Cotu*, „Jorovlea”, com. Copălău, jud. Botoșani, în vol. *Situri arheologice cercetate în perioada 1983–1992*, Brăila, 1996, p. 36 (în colab.).
45. *Ghilănești*, com. Cristești, jud. Botoșani, în vol. *Situri arheologice cercetate în perioada 1983–1992*, Brăila, 1996, p. 52.
46. *Ibănești*, „Măgura Ibăneștilor”, jud. Botoșani, în vol. *Situri arheologice cercetate în perioada 1983–1992*, Brăila, 1996, p. 61–62 (în colab.).
47. *Prăjeni*, jud. Botoșani, în vol. *Situri arheologice cercetate în perioada 1983–1992*, Brăila, 1996, p. 92–93 (în colab.).
48. *Suharău*, jud. Botoșani, în vol. *Situri arheologice cercetate în perioada 1983–1992*, Brăila, 1996, p. 110.
49. *Figurina antropomorfă din os descoperită la Ștefănești-Botoșani*, în *Hierasus*, X, 1996, p. 7–20 (în colab.).
50. *Cercetările arheologice de la Botoșani „Groapa lui Ichim (campaniile 1991–1992)”*, în *Hierasus*, X, 1996, p. 21–36 (în colab.).
51. *Așezarea dacilor liberi de la Botoșani „Groapa lui Ichim” (sfârșitul secolului II d. Chr.). Raport de săpătură pe anul 1993*, în *Hierasus*, X, 1996, p. 37–48 (în colab.).
52. *Așezarea dacilor liberi de la Botoșani „Groapa lui Ichim” (sec. II d. Chr.). Raport de săpătură pe anul 1994*, în *Hierasus*, X, 1996, p. 49–56 (în colab.).
53. *Botoșanii, între legendă și dovezi arheologico-istorice*, în *Hierasus*, X, 1996, p. 57–62.
54. *Dovezi arheologice de autohtonie, continuitate și romanizare la Botoșani*, în *Hierasus*, X, 1996, p. 63–66.
55. *Repertoriul arheologic al României. Județul Botoșani. VI. Comuna Broscăuți*, în *Hierasus*, X, 1996, p. 67–80 (în colab.).
56. *Repertoriul arheologic al României. Județul Botoșani. VII. Comuna Bucecea*, în *Hierasus*, X, 1996, p. 81–97 (în colab.).
57. *Botoșani – „Groapa lui Ichim”, jud. Botoșani*, în *CCA 1983–1992*, București, 1997, p. 8–9.
58. *Prăjeni*, în *CCA 1983–1992*, București, 1997, p. 76–78 (în colab.).
59. *Strahotin*, com. Dângeni, în *CCA 1983–1992*, București, 1997, p. 104–105.
60. *Câteva monede inedite din colecția Muzeului de Istorie din Botoșani*, în *Hierasus*, XI, 2001, p. 55–79 (în colab.).
- 61–62. *Botoșanii – „un Eldorado al arheologiei românești” (I)*, în *Forum cultural*, II, 1, martie 2002, p. 2–5; (II), II, 2, iunie 2002, p. 3–6.
63. *Așezarea getică întărită de la Cotu-Copălău*, în *Forum cultural*, II, 4, dec. 2002, p. 3–6 (în colab.).
64. *Une tombe à inhumation trouvée à Prăjeni (dép. de Botoșani, Roumanie) et le début de la période hallstattienne dans la région des Carpates Septentrionales*, în *PZ*, 79, 2004, 1, p. 45–56 (în colab.).
65. *Sondajul arheologic efectuat în așezarea Cucuteni B₂ Ștefănești-La Stârcea (1974–1975)*, în *Acta Moldaviae Septentrionalis*, 3, 2004, p. 296–312 (în colab.).
66. *Un mormânt de înhumatie descoperit la Prăjeni (jud. Botoșani) și unele probleme privind începutul Hallstatt-ului în regiunea Carpaților Nordici*, în *ArhMold*, 28, 2005, p. 125–138 (în colab.).
- 67–68. *Muzeul Dorohoiului (I)*, în *Forum cultural*, VI, 4, dec. 2006, p. 36–38; (II), VII, 1, martie 2007, p. 33–36 (în colab.).
- 69–73. *Comoara din bahnă (1)*, în *Forum cultural*, VII, 4, dec. 2007, p. 6–10; (2), VIII, 2, iunie 2008, p. 6–9; (3), VIII, 3, sept. 2008, p. 5–7; (4), VIII, 4, dec. 2008, p. 9–12; (5), IX, 1, martie 2009, p. 4–6 (în colab.).

Botoșani, 27.11.2004 (deschiderea expoziției Cucuteni la Muzeul Județean Botoșani)

